

Ordet fanger

Rani Lill Anjum

Nylig hadde jeg en selsom språklig opplevelse med et flyselskap som har spesialisert seg på billige reiser. I et overmodig forsøk på å argumentere meg ut av en feilbestilt flybillett på vegne av et familiemedlem, klarte jeg å miste *både* billettene *og* pengene hans. Jeg ønsket å annullere bestillingen som var blitt foretatt dagen før, og dermed få tilbake pengene. Jeg fikk beskjed om at dette ikke lot seg gjøre.

Overbevist om at en god forklaring ville klargjøre problemet, la jeg fram hele situasjonen i detalj. Og da kundebehandleren til slutt spurte meg om jeg ville at hun skulle kansellere billetten, takket jeg lettet og sa at det ville løse hele problemet mitt.

Strålende fornøyd ringte jeg et annet selskap og fikk bestilt nye billetter. Men da jeg en time seinere fortalte ei venninne om min bragd, fikk jeg mitt livs sjokk. - Når flyselskapet sier at de *kansellerer* en billett, så betyr ikke dette nødvendigvis at man får pengene tilbake!

Jeg ringte straks tilbake og spurte om hva som egentlig hadde skjedd, og fikk klar beskjed om at her lå det ingen billett, og at pengene kunne jeg bare glemme. Jeg forsøkte å forklare at det hele bero på en misforståelse, men det var ingenting som lot seg rette opp. Billettene og pengene var tapt for alltid. Sagt er sagt og gjort er gjort.

Man sier jo så ofte at språk er makt. Men nå satt jeg igjen med en følelse av språklig avmakt. Jeg hadde sagt noe som innebar en langt større forpliktelse enn jeg hadde forstått, og nå hadde jeg tapt 4000 kroner på den tabben. Og dette hadde jeg gjort uforvarende på vegne av en annen.

Språket innebærer en forpliktelse. Man kan ikke bare si noe, og så etterpå nekte å ta konsekvensene av det man har sagt. Å si noe er også å utføre en handling. Og våre handlinger, de har konsekvenser.

Dette er et fenomen vi alle er kjent med og som vi forholder oss til hele tiden. Med språket lover vi oss bort både i nær og fjern framtid. ”Jeg skal støvsuge etter middag.” ”Da treffes vi i

morgen klokka sju på Cirka.” ”Jeg vil gjerne bestille en billett.” Det er klart at vi ikke bare kan si sånne ting uten å følge det opp i handling etterpå.

Men det vi sier må likevel oppfylle visse kriterier for å regnes som en forpliktende handling. For eksempel kan ikke hvem som helst døpe et barn, selv om man bruker nøyaktig de samme ordene som en prest. Og jeg kan ikke dømme noen til åtte års fengsel bare ved å lese opp en dom. Selv en dommer må befinne seg i en rettssal og følge klare prosedyrer for at en dom skal være avsagt.

Man må altså være i en viss posisjon for å kunne utføre visse talehandlinger. Og omstendighetene rundt må stemme overens med reglene for hva som skal til for at handlingen er korrekt utført. 1) Man må mene det man sier oppriktig. 2) Man må mene å følge opp konsekvensene. Og 3) man må være i posisjon til å foreta den forpliktelsen dette innebærer.

Så da er spørsmålet hvorvidt jeg egentlig kan sies å ha oppfylt noen av disse kriteriene når jeg kom i skade for å miste både pengene og billettene til familiemedlemmet.

1) Jeg mente ikke å svare ja på det jeg ble spurt om, ettersom jeg ikke forsto hva dette innebar. 2) Jeg var ikke villig til å følge opp konsekvensene av handlingen. Og 3) jeg var ikke i en posisjon til å foreta et sånt valg på vegne av noen andre. Det var ikke mine penger og ikke mine billetter.

Jeg vil herved, i kraft av mitt embete som fagperson, oppfordre alle til å være forsiktig med ordbruken sin. Språk er ikke harmløst. Språk har konsekvenser. Og hvis du noensinne skulle tvile på dette, så prøv bare å gå inn i en bank og si ”Denne banken sprenges i morgen”. Da kan jeg garantere at du samtidig har gjort noe som du vil merke konsekvensene av.